

Ang Panitik sa Politik

Christian Jil R. Benitez

Alinsabay sa kakagyatan ng pagsasaalang-alang na politikal ang panitikan, kinakailangan ding maidiin kung paanong sa maraming paraan, pampanitikan din ang politika.

Mahalagang hindi maipagkamali, gayunpaman, na ang pagtatayang ito ay pagpapagaan—o mas masaklap pa, pagsasabiro—sakritikal na tungkulin ng politika na pamahalaan ang iba’t ibang buhay sa isang panahon-espasyo. Kung mayroon mang produktibong mahihinuha sa ganitong lisyang pag-unawa, iyon ay ang pagkakalahad ng pagturing pala sa panitikan bilang “magaan” o “biro”—mga pagpapahalagang kung iiwan na lamang sa karaniwang pag-unawa sa “gaan” at “biro” ay maaaring maging pagsalungat at pagbalewala sa mahahalagang pagbabagong-pananaw na nangyari sa mga kasaysayan ng pandaigdigang araling kritikal.

Sa pagtataya sa politikal bilang pampanitikan, ang ipinapaalalasa halip ay kung paanong gumaganaang pamamahala ng politika sa pamamagitan ng mga wika: mula sa binigkas na mga pangako at naisulat nang mga batas, halimbawa, hanggang sa pag-unawa sa mga kasunduang ito at paraan ng mga pagsasakatawan ng mga ito sa pang-araw-araw, nakasalalay ang pagsasaayos na nilalayong mangyari sa ganitong mga pakikipagtalaban sa wika. Sa ibang salita, higit na ipinasasaalang-alang ang pinakamateryalidad at anyo ng politika: na hindi lamang ito mga puwersang namamahala sa atin (lalo na kung pawang basal ang pag-unawa sa mga puwersang ito), kung hindi mga pinakanadarama rin nating iba’t ibang mga pananagisag o signification.

Maaaring bumaling sa isang kilalang halimbawa mula kay Althusser: sa muling pagbasa sa sandali ng pagtawag, sa pagsasaalang-alang ng paggana dito ng wika, masasabi na ngayong nalilirip ang paggana ng pamamahala hindi lamang sa kumpas ng pagpito ng isa o sa paglingon ng isa pa sa pinagmulan ng nasabing tunog, kung hindi maging sa mismong pito na rin, sa pinakaanyo nito bilang isang tunog na tinataya bilang maaaring kaparaanin para sa isang kabatirang pampolitika. Sapagkat kung tutuusin, ang pito ay pito nga, tulad kung papaanong ang sitsit ay sitsit din, at ang kaway ay kaway: ang mga ito ay kumpas ngang gayon, na may mga kahulugan lamang na pawang nababagay at ibinabagay rin

sa mga partikularidad ng iba't ibang pagkakataon. Anumang ipinagpapalagay na tahasang halaga para sa mga bagay na ito—ang mismong pagpapalagay ngang sagisag ang mga ito—ay inihuhulog din lamang ng namamahalang politika sa mga ito.

Sa katulad na paraan pinagtutuunan ni Maria Nikka Policarpio ang salitang *tokhang*: sa kanyang pagkilala kung papaanong sa ilang paraan ay maituturing ang nasabing salita bilang likha ng kasalukuyang rehimen, tinatangkaang suriin ng kanyang pag-aaral ang mga isinasagawang pamamahala nitong salita sa dating ng mga laganap na karahasan. Sa panimulang pagbaling sa ilang halimbawa sa nakasulat na panitikan at media, napahihinuha ng pag-aaral kung papaanong “sa patuloy na pagdaragdag ng mga taong nagiging katawan at nagiging bilang ng mga patay, magpapatuloy rin [lamang] ang araw-araw na pag-ukilkil” sa dumarami ding “apropriasyon” sa salitang *tokhang*. Kaya rin sa huling sandali ng pag-aaral, hindi kataka-taka ang pagbaling nito sa usapin ng “panunukhang” maging sa wikang Filipino, sa institusiyonal na “pagsensura” na rin dito ng CHED Memorandum Order, blg. 59.

Kritikal ang mga ganitong pagmamalay hinggil sa paggana ng pananagisag sa politika sapagkat dito naidiriing ang pang-araw-araw ay hindi likas o basta-basta, kung hindi pinamamahalaan nga, sampu na rin ng mga pakahulugang ipinapataw dito; sa ganitong paraan maaaring maunawaan muli ang mga tinatawag sa mga pangalang tulad ng *batas*, *patakaran*, o maging *tradisyon*, *kinasanyan*. Kung kaya rin, tulad sa anumang akdang pampanitikan na maaaring maunawaan sa iba't ibang paraan, matatayang ganito rin sa kalagayang politikal na tinataunan sa anumang sandali: sa kabila ng wari kahigpitan ng mga inaatas nito, mahihinuhang nananatili pa rin dito ang mga guwang kung saan at kailan makapaglalaro ng iba pang mga pagkakataon ng pagpapakahulugan, kabilang na marahil ng para sa pagbaligtad ng mga hulog na tahasang iginigiit at pinapataw.

Sa pag-aaral ni Jerome Ignaciona itinuturing niya bilang isang “autoheograpiya ng isang burgis,” natataya bilang isang sityo ng parikala ang kanyang pinagmumulang uring-panlipunan. Sapagkat habang sa isang banda ay nakaangkla ang pag-aaral sa teoretikong pagtataya dito ni Georg Simmel sakaugnay nitong “blasé attitude” o pagiging “wala[ng] emosyonal na pakikiisa sa espasyo at sa mga taong kasama... rito,” sa kabilang banda ay nahihiwatigan din ang pagtaliwas ni Ignacio sa gayong saloobin, sa gana na rin mismong kumpas niya ng pag-a-autoheograpiya, na pinagtitiyay na rin ng lakas ng tinig ng kanyang *ako* sa sanaysay. Sa ganitong paraan, kung gayon, nakapagtuturo ang pag-aaral ni Ignacio ng higit pang parikala sa uring burgesya: na hindi lamang hungkag ang damdamin nito para

sa lungsod na kinabibilangan, subalit may sarili rin itong nakakayanang lumayo nang sapat para masuri ito, na kung tutuusin ay isang anyo rin naman ng pagiging matalik dito.

Mula sa kabatirang ipinapataw rin lamang pala ang mga katulad na kahulugan, at sa pagmamalay na mauunawaan pa ang mga ito sa ibang mga paraan, nagiging higit na maaari lamang ang pagsusuri sa mga paggana ng lipunan nating pinamamahalaan, ang paglalahad sa mga pinakamuhong paniniwala at pagpapalagay na sumusuhay sa kung ano ito sa kasalukuyan. Sa gayon din, naipapaliwanag ang ilang kasalukuyang suliraning panlipunan na kinakaharap sa mga paraang maaari mang hindi kagyat na naiisip o natatayang nauugnay, ay kritikal pa ring maisaalang-alang, kung para din lamang sa higit na pagpapatalas ng malikhaing pag-unawa sa mga ito.

Sa pag-aaral nina Lara Samantha Mendiola, Alexandra Dominique Glorioso, at Christine Jashleen Nañadiego, pinagtatagpo ang wari magkalayong usapin hinggil sa pampublikong transportasyon at sa pagiging aktibong tagahanga. Isinasagawa ang ganitong pagtatagpo sa pamamagitan ng pagtuon sa isang partikular na insidente: ang pagtatanggol ng aktres na si Marian Rivera sa mabagal na daloy ng pang-araw-araw na trapiko at pagturing dito bilang pawang “me-time,” o panahon para sa pangangalaga ng sarili. Sa pagsusuri ng pahayag ng mga tagahangang pumapanig at kumontra sa kanilang iniidolong aktres, nailalahad ng pag-aaral ang umiiral ding tunggalian ng mga lohika, na nakapagdiriin higit pa kailanman sa sinasabi nilang “hamon ng kritikal na pag-iisip,” lalo na para sa isang lipunang may “malakas [na] pagsasanay ng celebritification.”

Ang kamalayan ng pagiging pampanitikan ng paggana ng politika ang nakapagpapaunawa sa kumpas ng “pamumulitika” sa marahil panibago nang paraan: hindi na ito pawang pagbibigay-malisya o pang-iintriga, subalit pagmamalay sa pagiging kagyat na kasangkot ng mga bagay bilang sagisag sa isang pamamahalang pangkahulugan. Sa ibang salita, ang pamumulitika sa pagkakataong ito ay marahil maitutulad sa pagiging isang matalas nang mambabasa: ang anumang bagay, sa anumang sandali, ay maaaring maging isang teksto, mauunawaan sa napakaraming paraan, kasabay ng pag-unawa rin sa mga puwersang lumilikha sa mga ganitong pag-unawa.

Kung gayon, sa dami ng paraan ng maaaring pag-unawa maging sa mga pinakakaraniwang bagay na napamamahalaan, maaari din lamang malirip sa mga ito ang pagkakataon tungo sa mga hinaharap ng pamamahala, sa mga bersiyon nitong hihigit at bubuti pa kaysa kasalukuyan. Tulad na rin kung papaanong

pinahahalagahan ni Jose Kervin Cesar Calabias ang pelikulang *Bato: The General Roland Dela Rosa Story* (dir. Adolfo Alix, Jr., 2019): bagaman sinasabi niyang “ang kastiguhin pa ito lalo... ay labis-labis na,” kinikilala rin niyang sa pelikulang ito, marahil parikalang mababanaag kung papaanong “maging ang mga bagay na tila napakalayo mula sa posible ay maaari ngang mangyari sa mga hindi kapani-paniwala nating kondisyon...” Alinsabay nga marahil sa pagdiriin sa pangangailangang maging malikhain sa pagharap sa mga pang-araw-araw nating kalagayan ay ang pagmamalay na sa mga kalagayang ito rin maaaring magmula ang mga pinakamaganang paglikha.